

מבוסס על אגרות קודש ד/רסז **אביב הגיע פסח בא:** למה הכרחי שפסח יחול באביב?

אבא עשיר למשפחה בת 12 ילדים, החליט לחלק את הונו לילדיו בחייו כדי למנוע מאבקים מכווערים אחרי מותו. הוא מכר את הבית וכל השאר וסיכם עם ילדיו לגור אצל אחד מהם בכל חודש.

פעם ראה אותו אחד השכנים כשהוא ישן על ספסל באמצע הרחוב. "היי, מה קרה לך, למה אינך ישן אצל אחד הילדים?". – "נו, שכחת שהשנה היא מעוברת?".

הבסיס הקובע את החגים היהודיים הוא התאריך החודשי בו הם חלים. חג הסוכות חל בט"ו בתשרי, חנוכה חל בכ"ה בכסלו, פורים חל ב"ד באדר, וכן הלאה. זה כלל לא משנה מה מזג האוויר באותו יום ואיפה נמצאת השמש בגובה הרקיע, ברגע שמגיע התאריך החודשי – חל החג ושמחתו.

וכאן יוצרת התורה מהפכה ביחס לחג הפסח: החג הזה אינו תלוי רק במועד החודשי, אלא בגורם חדש: ב"חודש האביב". חג הפסח אינו תלוי רק ביום חמישה עשר בניסן, אלא חייבים לשנות סדרי עולם כדי שהחג יחול בעונה היפה של השנה כשהשמש יוצאת והטבע כולו מתחדש ומעלה צמיחה.

והשאלה הפשוטה היא למה? מה הקשר בין החג ומזג האוויר? יתירה מכך: הרי התלות הזאת מנוגדת לחלוטין לשיטת קביעת לוח השנה היהודי: ייחודיות הלוח היהודי על פני הלוח הלועזי-נוצרי הוא שהלוח שלהם מבוסס על מחזור השמש ואילו הלוח שלנו מבוסס על מחזור הירח החודשי שאין לו שום קשר עם שינויי האקלים - ומה פתאום לתלות את הפסח במזגו של הטבע?

השבוע אנו יוצאים מהחורף הארוך (שהיה השנה ארוך במיוחד...) ונכנסים לעונת האביב. בשבת הקרובה יחול ראש חודש ניסן ונוציא מהארון שלושה ספרי תורה: אחד עבור פרשת השבוע, השני עבור קריאת ראש חודש והשלישי עבור "פרשת החודש". בספר האחרון נקרא את דיני אכילת קרבן הפסח שאכלו ישראל רגע לפני היציאה ממצרים, ואולם הקריאה נקראת בפי עם ישראל דווקא בשם "החודש", על שם הפסוק הפותח את הפרשה ועוסק במעלת החודש הזה בכלל.

1. שמות יב: ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: החודש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם לחודשי השנה – **רמב"ן**: זו מצוה ראשונה שצוה הקב"ה את ישראל על ידי משה ולכן אמר [בפסוק ראשון]: 'בארץ מצרים', כי שאר מצות שבתורה היו [רק] בהר סיני ... שימנו אותו ישראל חדש הראשון, וממנו ימנו כל החדשים שני ושלישי עד תשלום השנה ... כדי שיהיה זה זכרון בנס הגדול ... ועל כן אין לחדשים שם בתורה, אלא יאמר: בחדש השלישי ... בחדש השני ... ובחדש השביעי באחד לחודש. וכמו שתהיה הזכירה ביום השבת במנותינו ממנו אחד בשבת ושני בשבת ... כך הזכירה ביציאת מצרים במנותינו החדש הראשון והחדש השני והשלישי לגאולתנו.

המצווה הראשונה שהצטוו ישראל כעם, הוא להעמיד את חודש היציאה ממצרים בראש חודשי השנה ולמנות אליו את כל החודשים שאחריו¹. הרמב"ן מוסיף כי זאת הסיבה שהתורה אינה מציינת שמות לחודשים ("אלול, תשרי"), כמו שאינה מציינת שמות לימי השבוע ("סאנדיי, מאנדיי"). משום שיהודי מונה את כל החודשים ליציאת מצרים², ואת ימי השבוע סופר לקראת השבת ("יום ראשון בשבת, שני בשבת"), וכך זוכר כל השנה את נס יציאת מצרים, וכל השבוע זוכר את בריאת העולם בשישה ימים.

ואולם באיזה חודש מדובר? מהו אותו חודש שהוא "ראש חודשים"? הפרק הבא בתורה מעניק הפתעה מוחלטת. החודש הזה אינו "ניסן", הוא אינו "החודש הראשון" וגם אינו תלוי במחזור הירח, אלא בגורם חדש שלא מוכר לנו ממקום אחר: משה רבינו מדגיש באזני האנשים שיוצאים ממצרים: **שימו לב שאנו יוצאים ב"חודש האביב".**

¹ ומה שראש השנה חל בחודש תשרי ולא בניסן, הוא משום שהשנה (תשע"ט) מתחילה בתשרי, כיון שהשנה העברית צמודה למחזור החקלאי שמתחיל בתשרי, אבל **החודשים** אמורים להיספר מניסן.

² ומה שאנו כן נותנים שמות עבריים לחודשים, זהו חידוש מאוחר שעלה עמנו מגלות בבל, ואכמ"ל.

שמות יג: ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים ... היום אתם יוצאים בחדש האביב – רש"י **שמות כג, טו:** חדש האביב - שהתבואה מתמלאת בו באביב [בלחלוחית שלה וזאת התחלת הבשלת התבואה]. אביב - לשון אב, בכור וראשון לבשל פירות.

זה לא נגמר כאן: פרשת "משפטים", "כי תישא" ו"ראה" עוברות לצוות על קביעת חג הפסח לדורות, ושוב ושוב חוזרת ההדגשה: אל תשכחו שיצאנו בעונת האביב וכך הפסח לדורות חייב להיות באביב.

דברים טז: שמור את **חדש האביב** ועשית פסח לה' אלוקיך כי בחדש האביב הוציאך ה' אלוקיך ממצרים ... לא תאכל עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים.

למען האמת, הציטוט הזה מציג חידוש עוד יותר גדול: התורה מניחה דגש על **החודש**, על **העונה**, כאילו העיקר הוא כל עונת האביב, ככתוב "שמור את **חודש האביב**" ולא הימים המדויקים בתוך החודש בהם יצאנו ממצרים. (ויש לציין כי אכן חוגגים בעניין מסוים את כל חודש האביב, בכך שחודש ניסן הוא היחיד בין חודשי השנה שבכולו אין אומרים "תחנון", מיומו הראשון עד יומו האחרון).

וכאן עולה השאלה העצומה ממתי אנחנו קובעים חגים לפי העונה האקלימית?

אלשיך דברים שם: ראוי לשית לב: א. מהו 'שמור' את חודש האביב - אם הוא לעשות מצוות הפסח אינו שומר את החדש כי אם את החג? ב. מי לא ידע כי באביב יצאנו ממצרים ולמה יודיע ויאמר כי **בחדש האביב הוציאך?**

יתירה מכך: הרי זה בדיוק החידוש בלוח השנה היהודי, שהינו מבוסס על מחזור הירח ולא על מצב השמש? נסביר: לוח השנה הלועזי מבוסס על מחזור סיבוב השמש סביב כדור הארץ שנמשך 365 יום וכך הלוח הזה מונה 365 יום. הלוח הזה מקביל לשינויי האקלים שנוצרים כתוצאה מסיבוב השמש ולכן 3 חודשי השנה הראשונים (ינואר-מרץ) הם תמיד חורף, שלוש הבאים (אפריל-יוני) הם תמיד אביב, שלוש הבאים (יולי-ספטמבר) הם תמיד קיץ ושלוש האחרונים הם הסתיו.

ואולם לוח השנה היהודי הוא שונה לחלוטין³: הוא מבוסס על מחזור הירח החודשי שנמשך 29 וחצי יום, ולכן החודש מתחיל ונגמר עם הירח ושוב מתחיל מחדש עם מולד הירח. ברמה הזו אין שום משמעות לחילופי האקלים, וכיון שכן, לא ברור בכלל למה להצמיד את הפסח לפי "חודש האביב"?

במיוחד שהמצווה להצמיד את הפסח לחודש האביב מכריחה אותנו לעבר את השנה בכל שלוש שנים בערך (כפי שקרה השנה), כפי שמצווה כאן התורה: "**שמור** את חודש האביב". משום ששנים עשר חודשי ירח הם קטנים בעשרה ימים משנת שמש ולכן נוצר צורך לאזן את הפיגור בכל שלוש שנים ולהוסיף שלושים יום. והשאלה הפשוטה היא מה משמעות הקשר בין הפסח ובין האביב?

רש"י מזדרז להתייחס לעניין בפעם הראשונה שמשה מדגיש לישראל שהם יוצאים באביב:

רש"י: וכי לא היו יודעין באיזה חדש יצאו? אלא כך אמר להם: ראו חסד שגמלכם שהוציא אתכם בחדש שהוא כשר לצאת, לא חמה ולא צינה ולא גשמים, וכן הוא אומר (תהלים סח): 'מוציא אסירים בכושרות' - בחדש שהוא כשר לצאת.

ואולם השאלה הייתה ועודנה: למה מרגש אותם לדעת שהם יצאו בחודש כשר לצאת? וכי זה מה שמעניין אדם שמשחרר ממאתיים שנות עינוי?! אם נפתח בפני אסיר את שערי הכלא בחורף, הוא לא ייצא?! מחנה ההשמדה אושוויץ שוחרר בינואר, בשיא החורף, וכי מישהו משלדי הגופות שהגיוחו בין המשרפות הצטער שזה חורף ולא קיץ?! הם בכלל ראו שמש זורחת אחרי הכאב והתופת שחוו?!

אנו רוצים להציג שני רעיונות ענקיים שמהווים הכנה נהדרת לכניסה לחודש האמונה והגאולה.

³ האבן עזרא מסביר (שמות יב) כי הסיבה לכך היא, שבלוח השנה הלועזי המבוסס על השמש, אין חודשים. הסיבוב של השמש הוא שנתי בלבד ולא קורה כלום כל חודש מחדש. ולכן חלוקת השנה לשנים עשר חודשים היא פיקציה, ובאותה מידה היו יכולים לעשר או לחמישים. משא"כ לפי החישוב העברי שמבוסס על מחזור הירח, יש באמת "ראש חודש" בכל חודש מחדש.

ב. מספרים על איש עסקים שנעדר הרבה מביתו. פעם חזר מוקדם הביתה ובנו הגדול שאל אותו כמה הוא מרוויח לשעת עבודה? האבא התחמק שזה לא עניינו וכשיגדל יבין, אבל הילד התעקש לדעת. האבא ענה שהוא מרוויח מאה דולר לשעה. הילד שאל את האבא אם הוא מוכן להלוות לו מאה דולר? האבא ניסה להבין לאיזה צורך, אבל הילד התחנן לקבל את ההלוואה. כשהאבא נעתר ומסר לו את מאה הדולרים, החזיר הילד את השטר ואמר: "אבא, אני יכול לקנות שעת עבודה שלך?! מחר תחזור בבקשה יותר מוקדם הביתה ותספר לי סיפור לפני השינה?!".

יש בעולם שני סוגי אבות: אחד עובד יום ולילה וקונה לילד חדר שינה בחמישים אלף שקל, ויש אבא אחר שמשתדל לחזור מוקדם הביתה ולשבת עם הילד לשעת סיפור לפני השינה. מה ההבדל בין שניהם? הראשון **דואג** לילד ונותן לו מה שצריך כדי להתקיים, אבל השני **אוהב** את הילד ונותן לו את ההרגשה שהוא הדבר היקר ביותר שקיים. הראשון מבטא את הצורך שלו לקיים את הילד, ואילו השני מעמיד את הילד במרכז ומעניק לו את ההרגשה שהוא מרכז העולם.

או דוגמה בוטה יותר: יש שני סוגי אימהות. אחת מחליפה לתינוק את החיתול כשהוא מלכלך אותו, ואילו השנייה נותנת לו נשיקה וחיבוק בדרך להחליף לו את הלכלוך. הראשונה **דואגת** לתינוק ואילו השנייה מלאת **אהבה** אליו ורואה בו את מרכז חייה.

חג הפסח הוא "חג האמונה", הוא החג בו אנו מתעצמים באהבת הקב"ה אלינו, ולכן החג הזה מעביר מסר כביר שבא לידי ביטוי דווקא באביב: ה' אומר לנו כי הוא לא רק **דואג** לנו, אלא **אוהב** אותנו ומרגיש את מה שאנחנו מרגישים. ולכן הוא לא מספק לנו רק **חיים**, אלא גם **איכות** חיים. הנה, הוא לא רק מוציא אותנו ממצרים ממוות לחיים, אלא עושה דבר הרבה יותר מרשים: בוחר יום אביבי שיהיה נוח לצאת בו, שיהיה לנו כיף, כי הוא אוהב את ישראל ולא רק דואג לקיומם.

בני ישראל מצידם היו מסכימים לצאת גם בחודש טבת, אבל הקב"ה היה זה שרצה להפגין בעיניהם את גודל האהבה וההערכה שהוא חש כלפיהם. ובכך "**חודש האביב**" מעביר ליהודי את המסר הגדול ביותר שהוא יכול לקבל: **תראה את עומק הקשר בין ובין הקב"ה. תפנה אליו, תבקש ממנו, כי הקב"ה לא רק דואג לך – הוא מייקר ומסור אליך.**

קעת נוכל להבין דבר גדול לגבי חג הסוכות: עניינו של חג הסוכות הוא להזכיר את נס ענני הכבוד שהקיפו את עם ישראל בארבעים השנים במדבר ויצרו שכבת צל כנגד החום והשמש המדברי. וכאן עולה שאלה ידועה אצל גדולי הראשונים: מדוע קבעו חג כדי להזכיר נס לא חשוב במיוחד של סכנה וצל מהחום? כיצד לא קבעו חג לזכר ניסים גדולים הרבה יותר, כמו המן והמים שניתנו בניסויים ארבעים שנה והחיו את עם ישראל כפשוטו?

והתשובה היא, שזה בדיוק השבח העצום בענני הכבוד: אנו קובעים חג דווקא לזכר הנס הזה, משום שהוא **לא היה מציל חיים** וכאן רואים את גודל האהבה בין הקב"ה וישראל. ובעוד שהמן והמים ביטאו את **דאגת** הקב"ה אלינו, ענני הכבוד סימלו את **אהבתו** אלינו.

2. שולחן ערוך סימן תרכה: 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' – הם ענני כבוד שהקיפם (לצל, שולחן ערוך אדמו"ר הזקן) לבל יכה בהם שרב ושמש. ב"ח: הרי כמה מעלות טובות למקום עלינו שהאכילנו את המן ונתן הבאר ושאר חסדים, ולמה ציווה יותר במצות סוכה לזכור החסד של הושבה בסוכות?

בית אלוקים (המבי"ט, רבי משה מטראני) שער היסודות פרק לז: הבאר והמן היו דבר הכרחי שאי אפשר בלי מציאותם כלל ולכן לא נקבע רמז להם, אבל ענני כבוד שלא היה כל כך הכרחי אלא כדי שלא יהיו בחורב ביום וקרח בלילה - הוקבעו ימי החג רמז לעניינם.

בכך מבארים המפרשים שתי שאלות מעניינות: א. מדוע נקבעה ההלכה שהסוכה כשרה בדיעבד בשתי מציאות ומשהו, והרי ענני הכבוד הקיפו את ישראל משבעה כיוונים (ארבע רוחות, מעלה ומטה ועוד ענן אחד מקדימה), ואם כן גם הסוכה הייתה חייבת להיות משבע דפנות?

עונה הרבי מלובאוויטש (ליקוטי שיחות לב/8-147): הסוכה נועדה בעיקר להזכיר את הצל שעשו ענני הכבוד, ולשם כך הספיקו באמת שניים-שלושה עננים משניים-שלושה כיוונים, ואילו העובדה שהעננים

היו משבעה כיוונים נועדה למטרות אחרות, מצילות חיים, כמו הגנה מפני חיצו האויבים, אבל החג לא נקבע לזכר הנסים מצילי החיים.

ב. עוד שאלה מרתקת: מדוע מצוות סוכה יצאה מכלל המצוות ונאמרה בה הלכה מפתיעה ביותר: "המצטער פטור מן הסוכה"? הרי בשום מצווה בעולם לא מתחשבים בהרגשה הסובייקטיבית של המקיים. זה החוק ועכשיו תתמודד עם זה. ואדרבה נאמר: "לפום צערא אגרא", וכגודל הצער כן גודל השכר. והנה מצוות סוכה יצאה מהכלל ופתאום יוצאים מהכללים לעשות לנו נוח?

התשובה ברורה מאליה: כל עניינה של הסוכה היא להעצים את האכפתיות העמוקה של הקב"ה לכל יהודי, ולכן לא שייך שיהודי יסבול בסוכה. אם הוא מרגיש צער מהמצווה – מותר לו לעלות הביתה.

באר יוסף פרשת אמור (הרב יוסף צבי סלנט, מרבני ירושלים בדור הקודם): ולזכרון החסד הגדול הזה אשר אף בהיותנו נעים במדבר סיפק לנו הקב"ה את כל צרכינו באין מחסור דבר, לכן צווה אותנו שבחודש השביעי... תשבו כעין תדורו, היינו הישיבה העראית הזאת תהיה בשמחה ובטוב לבב כמו שבדירת הקבע של האדם הוא דר שם ביישוב הדעת ובשביעת רצון [ולכן המצטער פטור מן הסוכה].

בהערה⁴ מובא סיפור מופלא כדוגמה לכך, שלפעמים הקב"ה עושה נס עצום רק בשביל שיהיה ליהודי טוב, רק להקל עליו את ההרגשה, ואפילו לא כדי להציל חיים או לברך בילדים ולמצוא שידוך.

ג. להעיר כי בהמשך ליסוד הזה במהות החג, שמעתי פעם רעיון מופלא: בתחילת ליל הסדר אנו חוצים את המצה האמצעית לכמה חתיכות ומטמינים בתוך הכריות, ואחר כך בסוף הסדר אוכלים את המוטמן למצוות אפיקומן. וכמובן כל הסדר הזה הוא משונה: אם אוכלים בסוף – למה מחביאים בהתחלה? ואם מחביאים בהתחלה – למה אוכלים בסוף?

התשובה מדהימה: בתחילת ליל הסדר אנו כמו עבדים משוחררים שרק חוסכים בהיסטריה עבור העתיד. כל שקל שהם מכניסים, הם מחביאים תחת הבלטות ליום רעה, שאיש לא ידע ולא יראה. ואולם בתום ליל הסדר אנו מתמלאים באמונה ובביטחון בחסדי ה', ולכן אוכלים את מה שהחבאנו. אנו לא שומרים כלום וסומכים על הקב"ה לחלוטין שידאג באהבה לכל צרכינו עד האחרון שבהם.

עד כאן רעיון אחד ומכאן רעיון מרגש ביותר אודות משמעות השם "חג האביב", כפי שכתב הרבי מלובאוויטש לאיש חינוך בטוניס, שלושה חודשים אחרי שעלה הרבי על כס נשיאות חב"ד.

⁴ סיפור – בקבוק משקה לחתונה: משפחת אסולין נמנית על המתפללים הקבועים בבית חב"ד קרטיל שמדרום לפריז. פעם נסע אחד מבני המשפחה לטייל בארצות הברית והשליח בעיר, הרב חיים מלול, עורר אותו לעבור דרך ניו יורק ולראות את הרבי. באחת ההתוועדויות חילק הרבי בקבוקי משקה לחסידים שארגנו אירועים שונים, ואותו אדם שלא ידע את הכללים, ניגש וביקש בקבוק. הרבי אמר בצרפתית: "זה עבור החתונה". הוא נבהל ונחרד. הוא היה נשוי שנים רבות ולכן נותרו שתי אפשרויות: או שהרבי אינו יודע את מצבו ח"ו או שמשאו רע עומד לקרות והוא יצטרך להתחתן שוב. הוא חזר לצרפת וחולל רעש שהרבי שגה ואינו יודע שהוא נשוי. הרב מלול הרגיע אותו שהדברים בוודאי יתבררו ואותו יהודי הניח את הבקבוק בארון ושכח מכל העניין. יום אחד פתח את הארון וראה את המשקה. הוא אמר לאשתו: "חבל שהבקבוק עומד סתם כך. נארגן מסיבה לכל החברים והמכרים ונחלק את המשקה". הם סיכמו על תאריך והזמינו את החברים לחגוג עימם. כמה ימים קודם האירוע, אשתו לא הרגישה טוב והתקשתה להכין את הסעודה בעצמה והם החליטו להזיז את האירוע לאולם קטן שהיה צמוד לבית הכנסת בו התפללו ואת האוכל הזמינו ממסעדה כשרה סמוכה. באמצע האירוע נכנס הרב המקומי ואמר שהוא עורך חופה בבית הכנסת הסמוך ואין שם מניין ואולי הם מוכנים לקום ולהשלים לעשרה. הם קמו וראו זוג ללא משפחה, החתן היה גר צדק בודד, והם אפילו לא הכינו סעודה לכבוד האירוע. רק חופה וזהו. הם הזמינו את החתן והכלה להצטרף אליהם לסעודה באולם הסמוך וכך המסיבה הפכה פתאום להיות "סעודת חתונה". אותו יהודי התרגש מאוד, הוא הוציא את בקבוק המשקה, סיפר את תכלית המסיבה ואמר שאולי זאת הייתה הכוונה של הרבי: "זה עבור החתונה". לפתע החלה הכלה לרעוד ופרצה בבכי. היא סיפרה שהיא גרושה, והגירושין היו מכוערים וכללו סכסוך חמור עם בני משפחת בעלה הראשון. כאשר הכירה את בעלה השני, הייתה טראומטית ושבורה וחששה להתחתן. היא כתבה לרבי שהיא מבקשת סימן מה' לדעת שתהיה ברכה בנישואים הללו והכל יסתדר על הצד הטוב ביותר. והנה ברגע החופה היא מקבלת את האות המיוחל...

ד. נפתח עם סיפור נפלא (מנפלאות המבצעים 137): הרב שמואל גרייזמן, משלוחי הרבי מלובאוויטש לארץ הקודש, פעל בצעירותו במסירת שיעורים לתלמידים ותלמידות יהודיים בבתי הספר הממלכתיים בניו יורק. כאשר הרבי יצא בקריאה שכל אישה ובת ידליקו נר שבת, החליט הרב גרייזמן לאסוף את מספרי הטלפון של התלמידים שעברו דרכו ולעורר את ההורים אודות קיום המצווה.

אחת האימהות שהרימה את הטלפון הגיבה בביטול: "הבת שלי לא תהיה מוכנה להדליק נרות, היא כלל לא מתעניינת ביהדות". הרב גרייזמן שם לב שהיא מדברת רק על הבת ושאל מה איתך? "אה, האמת היא שאני קיבלתי על עצמי לפני מספר שבועות להדליק נרות באופן קבוע". אחרי שתיקה של רגע היא הוסיפה וסיפרה: "לפני מספר שבועות צעדתי עם בעלי לצפייה משותפת בסרט באולם קולנוע בשכונת גריניץ' וילג' במערב מנהטן, בדרך עצר אותנו בחור חבדני"ק והציע לבעלי להניח תפילין. אך בעלי נפנף אותו בלעג.

"התיישבנו באולם הקולנוע ולפתע בעלי ואני התחלנו לייסר את עצמנו למה פגענו בבחור? בסך הכול יש לנו כבוד והערכה לדת, והוא רצה רק את טובתנו. החלטנו שכאשר נשוב מהסרט, נעצור דרכו ובעלי יניח תפילין. צעדנו בשמחה לאותו מקום, אבל לצערנו, "טנג המצוות" של חב"ד כבר לא עמד שם. הרגשנו ריקניים, התכוונו לעשות מצווה וזה חמק מאיתנו. אני הבטתי על הרצפה וראיתי עלונים זרוקים מאלו שהשליח חילק לאנשים והם לא רצו לקחת. על אחד מהם היה תיאור יפה על מצוות הדלקת נרות שבת, ובאותו רגע החלטתי לקבל על עצמי להדליק נרות. וכך במקום המצווה החד-פעמית שבעלי פספס, הרווחנו מצווה קבועה שכל המשפחה שותפה לה..."

המסר שהתכוון הקב"ה להעביר דרך היציאה באביב, לא נגע רק לעתיד, אלא בעיקר לעבר. לאותן שנים נוראות ועלובות במצרים, בהם בני ישראל הרגישו שבורים, אומללים ושקועים בהסתר פנים. אפשר לתאר את ההרגשה שלהם באותן שעות גדולות של היציאה ממצרים: הם בטח אמרו לעצמם, בסדר, עכשיו הוא אוהב אותנו, אבל איפה היה הקב"ה עד עכשיו? היכן היה במשך 86 שנים נוראות ששברו את גופנו בעבודת פרך?

הקב"ה ענה להם דרך הפריחה של האביב: המהפך שמתרחש בטבע בימי האביב, אינו אירוע נפרד מהחורף, אלא המשך ישיר לו. הצמיחה הגדולה מתרחשת בגלל שהעצים שקעו בתוך עצמם בחורף.

החורף הוא קודר וחשוך. העצים משליכים את העלים והם נותרים עירומים וקפואים. הטבע נראה כמו יצור מת שלקחו ממנו הכול. כמו יצור חסר עתיד שהווייתו מאחוריו. אבל האמת היא הפוכה: הטבע לא מת, הוא חי ופועם בדרך אחרת. מה שקורה הוא⁵, שהעצים בחורף אינם מקבלים שמש ומים (המים קופאים באדמה ואינם מרוויים את הצמח), ולכן נדרשת מהם אנרגיה אדירה כדי להעניק חמצן לעלים. כדי לחסוך אנרגיה ולשמור אותה עבור קיום עצמם, העצים שוקעים בתרדמת חורף. הם חוסמים את עצמם מלהעביר חמצן לעלים, וכך העלים מאבדים את צבעם בהדרגה עד שנושרים לגמרי ובינתיים יכולים העצים לשמור על עצמם. בהגיע האביב, העצים מזנקים מתרדמתם ומוציאים את כל הכוח שהתקבץ בהם בתרדמת החורף לשם צמיחה אדירה ומחודשת.

כאשר הקב"ה מוציא אותם ממצרים בחודש האביב, הוא מתכוון ליצור תמונה חדשה של מה שקרה במצרים: האמת היא שבכל אותן שנים לא הייתם מתים, לא הייתם מנותקים ונידחים, אלא **חייתם בדרך אחרת**. עם כל הכאב והסבל, אך זה היה "כור הברזל" שצירף אתכם מהלכלוך שהתקבץ בחטא יוסף ואחיו, ופתח אתכם להתמסר לקבלת התורה ולומר נעשה ונשמע. אחרי הכול, לולי הסבל במצרים וגילוי העוצמה האלוקית בניסי היציאה משם – האם מישהו היה מוכן לקבל את התורה?! האם אדם אנוכי וחומרי היה מוכן לומר "נעשה ונשמע" ולהפוך לעבד ה'?! הרי כל האומות סירבו לקבל את התורה. כך שעד כמה שהחורף המצרי היה נורא, אך אלו לא היו שנות עלבון, אלא יצירת כלי לגילוי של אהבה גדול הרבה יותר. **כך שבזמן שהם ישנו – הם למעשה השתנו.**

⁵ <https://lpscience.org/2018/10/21/%D7%A9%D7%9C%D7%9B%D7%AA/> לתוספת הסבר אודות השלכת.

מספרים על הגנרל האמריקאי דאגלס מקארתור, מי שהוביל את המלחמה האמריקאית ביפן במלחמת העולם השנייה, שפעם הורה לחייליו לנוע לאחור מהחזית. מישהו שאל אותו: האם הובסנו? האם אנו נסוגים? והוא אמר: "אנחנו לא נסוגים, אנחנו מתקדמים בכיוון אחר".

ומכאן מסיק הרבי הוראה נפלאה: לכל אדם יש תקופות של חורף בחייו, תקופות שהוא בהמתנה, הוא דורך במקום, הוא נמצא במקומות שאינם מוסיפים לו כלום – ואולם האמת היא שהוא **צומח גם כאן אבל בדרך אחרת**. דווקא הימים הללו יכולים ללמד אותו צניעות, הקשבה, יציבות רגשית והכלת רגשות, ובעיקר לפתח את האמונה באלוקים שמלווה אותו בכל מצב.

וככה זה ביחס ליהודים שאנו פוגשים: כל כך הרבה פעמים אנו פוגשים יהודים שנראים 'ערומים', בלי לבושים של תורה ומצוות ונקודת היהדות נראית חסרת חיות בהם. אך האמת היא שיהודי לעולם לא מת, הוא לכל היותר מסתגר ומה שצריך זה להאיר את אור האביב שיעיר אותו לשוב ולפרוח.

3. אגרות קודש הרבי מלובאוויטש ד/רסז: מעניין חג הפסח וגם בקשר עם ימי האביב הממשמשים כעת ברוב הדר, הנה חג הפסח סימנו בכתוב שצריך להיות ב'חודש האביב'. בטבע, עם הופעת האביב, הנה כחות הטבע שהיו בהעלם במשך ימי החורף, עד שלעין הרואה נדמה שנפסקה החיות, יצירה, צמיחה וגידול, הנה לפתע פתאום בחודש האביב מתגלה לעין כל שלא הי' זה אלא משך זמן של קיבוץ כחות למען יופיעו אח"כ אילנות מלבליים ושדות עטופים ירק...

ומוסר השכל בזה לכולנו, שאם יש בחיינו איזה תקופה שאפשר לטעות בה שאינה תקופה של יצירה צמיחה וגידול, קרוב לודאי שאין זה אלא טעות בידינו, וההפסק ישמש לתוספות כח, וכלשון המשל להוצאת פרח ולגמול פירות. ויש למצוא רמז זה בענין דפסח, שאחרי התקופה המרה של גלות מצרים... עד ששר מצרים טען מה נשתנו אלו מאלו כו', הנה במשך זמן מועט נתגלה בהם הזיכור שפעל גלות מצרים, ובחמשים יום נתעלו ממ"ט שערי טומאה לקבלת התורה מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו.

בהתאם לאותו יסוד מבוארת במאמרי חסידות נקודה נפלאה: הפרי היפה והמרשים ביותר הוא האתרוג. כינויו בתורה הוא "פרי עץ הדר". אבל מה מעצים אותו כל כך? כיצד הוא מתעלה הרבה מעבר לשכניו מימין ומשמאל?

מובא בגמרא כי האתרוג מתייחד בכך שהוא "דר באילנו משנה לשנה", כלומר, הוא לא נושר בימי החורף, אלא שורד את כל עונות השנה על העץ. הרעיון העמוק הוא שהאתרוג הוא המאמין הנצחי, הוא יודע להפיק את המיטב מכל עונה בשנה, הוא אינו מרכין ראשו בסתיו ואינו נופל ברוחו בחורף, הוא אינו מתפנק בקיץ, אלא מאמין כי כל גלגולי החיים נועדו רק לטובתו, וכך הוא צומח מעל כולם.

ונסיים בשני רעיונות: א. אחת התעלומות הגדולות בהיסטוריה של המקרא נוגעת לילדיו של משה רבינו. הם נעלמו מהאופק ולא זכו להיות חלק מהשושלת של העברת התורה מדור לדור.

יש רק עדות אחת בה משה רבנו מפציר ומתחנן כי בניו ימשיכו את העשייה שלו, אך הקב"ה מסרב לו. אחרי פרשת בנות צלפחד, מספרת התורה כיצד ביקש משה מה' למנות אחריו יורש אשר ינהיג את ישראל אחרי מותו, כדבריו: "יפקוד ה' אלוקי הרוחות איש על העדה אשר יצא ואשר יבוא לפניו". שואל שם המדרש רבה, מדוע משה טרוד לדאוג ליורש אחריו? ולמה דווקא עכשיו? הרי עליו לסמוך על ה' שיעשה זאת ברגע שיתעורר הצורך בדיוק כמו שמינה את משה עצמו בזמנו?

אלא בקשתו של משה נשאה אופי אישי ביותר: אחרי שהתורה סיפרה על הזכות של בנות צלפחד **לרשת את אביהן**, משה סבר שזאת עת רצון לבקש שהתורה תעבור בירושה לילדיו. כשם שאחיו אהרן זכה שילדיו יירשו את "כתר הכהונה", משה ציפה שבניו יזכו לרשת את "כתר תורה". ואולם מהעובדה שהדבר לא קרה - והנהגת העם עברה ליהושע בן נון שלחלוטין לא היה שייך למשפחה - אפשר להסיק כי ילדי משה לא היו ראויים לכך.

מה קרה? איך יתכן שמי שחינך את כל עם ישראל, לא חינך את בניו שלו?

שמעתי רעיון קשה: ילדיו של משה **לא עברו את החורף היהודי**, הם הגיעו **ישר לאביב**, למתן תורה. אבל אי אפשר לצמוח באביב בלי להתכווץ בחורף. רש"י מביא כי כאשר משה הביא עמו את אשתו

וילדיו למצרים, אמר לו אהרן בזעזוע: "על הראשונות אנו מצטערים ואתה מביא את ילדיך לתוך מצרים?". ומשה כמו אבא אוהב שלח אותם בחזרה למדין.

ואולם בלי לסבול עם בני ישראל, לא נצרבים בלהט האכפתיות לתורה. אמנם הורים שואפים לחסון מילדיהם קשיים ואומרים "הוא לא יצטרך לעבור את מה שאני עברתי", אבל הגנת יתר על הילדים היא גם מסוכנת. ילד צריך לדעת להתמודד עם תקופות של חורף, למצוא בעצמו את הכוחות לשרוד אותם - וכאשר אנו מקריבים למען משהו, אנו אוהבים אותו הרבה יותר.

ב. ונסיים ברעיון אופטימי: פרשת וייגש מספרת על הרגע המהמם בו השליט המצרי מתגלה כ"אני יוסף!". יוסף מפציר בהם להביא את אבא למצרים ומצייד אותם במתנות לאביו. וכאן מתרחש דבר מוזר: אחרי כל כך הרבה שנות ניתוק, אפשר היה לצפות שיוסף יבחר במתנות מרוממות לב, כאלו שמסמלות את עוצמת האושר להתאחד עם אביו, ואולם הוא בוחר במתנות די מוזרות.

בפירוש ראשון מביא רש"י כי יוסף שלח "יין ישן", ובפירוש שני: "גריסים של פול". הוי אומר שיוסף העמיס את העגלות בשקים של "פול מצרי" גרוס. מדובר במאכל הלאומי במצרים עד היום: "פול", קטנית שעושים ממנה חומוס. וכמובן, שתי האפשרויות קשות לעיכול: א. ארץ מצרים לא משתבחת ביינות שלה. אין בה כרמים מפותחים ועשירים ואילו היין בארץ ישראל עולה פי כמה על היין המצרי. כך שבקבוק יין מצרי הוא אינו מתנה מכובדת ליהודי שיושב בארץ. ב. הפירוש השני קשה בכלל להבנה: שקים של קטניות גרוסות?! האם כך יוסף מעריך את אביו?! אם מישוה רוצה לתת מתנה לאדם צדיק הוא יופיע לפניו עם שק "קטניות גרוסות"?

הרבי עונה (ליקוטי שיחות י' 157) כי יוסף התכוון להקדים את הבאות ולשגר מסר **נחמה** לאביו. יוסף תיאר לעצמו מה יקרה בבית כשהאחים יחזרו עם הבשורה "עוד יוסף חי". יעקב יביט בילדיו ויבין בכאב אינסופי שהם שיקרו לו כל השנים, הם ידעו היטב שלא 'טרוף טורף יוסף' ולא 'חיה רעה אכלתהו', אלא עשרה אחים תפשו נער בן 17, כפתו אותו והכריזו 'לכו ונהרגו, לכו ונשליכהו, לכו ונמכרהו'. וכל ההתרגשות מהמפגש עם יוסף תהפוך לתוגת הלם וצער.

המענה של יוסף הוא "יין ישן": יוסף אומר לאביו: "אבא, את היין הזה לא קניתי עכשיו, כשהאחים הגיעו, היין הזה הוא **ישן**. קניתי אותו אז בשיא הצער והשפלות כשהתגלגלתי מבור אחד למשנהו. כבר אז היה ברור לי **שהחורף הוא חלק מהצמיחה**. לא ידעתי איך ולא הבנתי למה, אבל היה לי ברור שכל מה שעושה הקב"ה הוא לטובה. ולכן הנחתי בקבוק יין על המדף עבור היום שנאמר יחד לחיים.

השנים חלפו ובאמת התבררה סיבת הגלות למצרים: "גריסים של פול". יוסף רומז: 'אבא אהוב, הגריסים נותנים תועלת דווקא **כשמפוררים אותם לחתיכות**, וכך ההשגחה העליונה רצתה **שיפורר אותנו לפירורים** כדי להציל את העולם מהרעב ולהוריד אותך למצרים בכבוד'.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**